

սէր, մինչ ուրիշ ժողովուրդներ կը տարածուէին, կը տիրապետէին, կը միաձուլուէին ու կ'որոնէին: Ինչ փոյթ թէ օտարները կ'իշխէին Ս. Երկրի մէջ, և թէ կ'աւելանար Իսրայէլի փրկութիւնը: անստոյգ այս ներկայի դէմ Իսրայէլը կը սպասէր: Սակայն իր ըսպասումը փոխանակ ըլլալու զիտակից ու արգաւանդ ըմբռնումը ապագային, կը դառնար տակաւ ետապաշտ ու կղզիացնող: Իսրայէլը մոռցած էր իր փրկութեան օրը, որու մասին խօսեցան իրեն այնքան մարդարէներ, անիկա սպասեց, և տակաւին կը սպասէ Իսրայէլի փրկութեան ու ինքզինքն իշխանին:

Բայց աշխարհ չի կրնար սպասել, և յանձին մոգերու կը փնտռէ: Ու մոգերը չեն կրնար սպասել աշխարհին դէմ իր պարխապներուն և սրտին դուռները զոցող երուսաղէմի մէջ: Հին մատեանները Բեթզեհէմը կը մատնանշէին իբր վայր ծնող Աբքային, ու մոգերը թօթափելով իրենց ոտքերու փոշին սրբազան քաղաքի դուռներուն՝ կը մեկնին դէպի Բեթզեհէմ:

Աստղը դարձեալ կ'առաջնորդէ զիրենք. խաղաղ են դաշտերը մթնախալոյս երկնակամարին ներքեւ: Հովիւներ, բնութեան այդ աննկնղ զաւակները իրենց հօտերուն քովին ընկողմանած, կը շնչէին անդորութիւնը այդ խորհրդաւոր գիշերուան: Եւ Աստղը կը շողար բարախուն սրտի մը պէս ու կ'առաջնորդէր զիրենք: Հովիւներու և ոչխարներու աչքերուն խորը երկնքի պատառիկներ կը ցոլցնէին. բոլորը Աստղին կը նային զարմացած, և մոգերուն՝ որ անոր կը հետեւին երկիւղածօրէն: Երկինքը երբեք չէր եղած այնքան լուռ ու խօսուն, և այնքան մօտ մարդերու:

Աստղը կ'առաջնորդէ զիրենք այլի մը մուտքին, որուն խորը յարդի մը գէզին վրայ, կը ննջէ խանձաբուրուած նորածին մը: Կին մը, երկինքէն վար ինկած հրեշտակի մը նման կը հսկէ, և ծերունի մը որ կ'երազէ, հակառակ իր յառաջացած տարիներուն, և ճերմակ մազերուն, օրոնք կը թուէին ըսել թէ երազելու ժամանակը վաղուց անցած է արդէն:

Մոգերը կը հասկնան այլին վրայ փալիւրող Աստղին և բացօթող երկնքին խորհուրդը: Կը զգան թէ երկնքին մէջ հորիզոն մը բացող Աստղին ներքեւ ծնող Մանուկը,

պիտի բանար նոր երկինք մը մը հողիներու մէջ: Թէ աշխարհի մէջ բան մը պիտի փոխուէր, թէ այս տկար մանուկին ետեւ երկինքը կար աւելի խոր ու խօսուն, քան Միջագետքի գիշերներուն, և առջեւ ապագան. զի Մանուկը մօտ է աւելի երկնքին, ինչպէս երիտաւարը աշխարհին: Կը զգան թէ այս տկար ու զոյգողացող Մանուկը իր անորօշ ապագայով, պիտի ըլլար լոյսը աշխարհին, սիրոյ ոսկի օղակը երկնքի և երկրի, մարդուն և Աստուծոյ միջեւ խղուած շղթային: Թէ անօրօքան այս Մանուկը իրեն իբրեւ օրօքը ընտրած էր բովանդակ աշխարհը: Թէ ան մարմնացած սէրն էր, աշխարհը տաքցնող ոգին, որ այս խաղաղ գիշերով կը բանար երկնքին սիրտն ու մարդուն արգանդը:

Կը խոնարհին նորածինին առջև՝ անոր ընծայելով խորհրդաւոր նուէրներ, պատրաստուած ո՛վ գիտէ որ ծիրանածինին համար: Եւ անոնց հետ միասին կը խոնարհին կրօնն ու իմաստութիւնը հին աշխարհին:

Այս տարօրէն գեղեցիկ և սրտառուչ տեսարանին մէջ կուգան հովիւները, մինչ վերը երկնքին մէջ կ'երգեն հրեշտակներ: Ո՛րքան պիտի ուզէի որ երկնքի ու երկրի այս հաշտութեան վրայ Աստղը փշուր փշուր տարտղնուէր լուսակապոյտ երկնքին մէջ, գրելու համար դարերով սպասուած կախարդական պատգամը, «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն»:

Ե.Դ.ՇԷ. Վ.Ս.Գ.Ա.ՊԵՏ

ԽՈՐՀՈՒՐԳ ԵՒ ԽՕՍՔ

Պատեալմը, արեան ծաւալով եւ ուրիշին դէմ մղուած ասեմ՝ միակ խաղն է, զոր, վերջացած պահուն, երկու կողմերն ալ կորսնցուցած կ'ըլլան արդէն. բայց երբ ժողովուրդ մը կամ անհաս մը ինք իր մէջ եւ գաղափարական գեցնի վրայ կը կատարէ զայն, իմացական եւ բարոյական կորովի այն ազնուական կիրառութիւնն է, որուն հետեւանքը փրկարար է անվրէպ:

ԹՈՐԳՈՍ ՊԱՏԻՒՐՔ